

ISSN (E): 2181-4570

RUS TILI O'RGANUVCHILARINING OG'ZAKI NUTQ QOBILYATINI SHAKLLANTIRISH ASOSLARI

Ismoilov Dilxushbek Dilshodbek o'g'li

Andijon davlat chet tillar instituti Roman German va Slavyan tillar fakulteti Rus tili ta'lim yo'nalishi talabasi

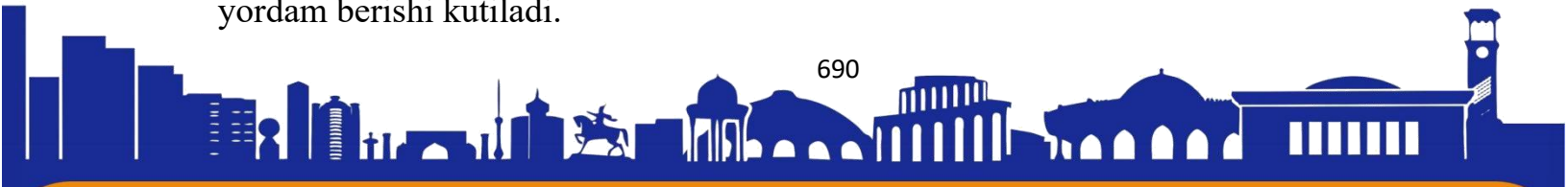
Annotatsiya: Maqola rus tili o'rganuvchilari uchun nutq qobiliyati rivojlanishini ta'minlashga yo'l qo'yadigan asosiy asoslarni qamrab oladi. Bu asoslar o'rgatish usullari, kommunikativ o'qitish, audio va video materiallar, so'zlar va gaplar harorati, bepul o'quv resurslari kabi amaliy usullar orqali ochiqlanadi. Maqola, rus tilini o'rganuvchilarning talaffuz, intonatsiya, so'z tartibi va sintaksis qobiliyatlari, ko'ngil ochish va amaliy mashg'ulotlar bilan oshirishni qo'llaydi. Ushbu asoslar o'rganuvchilarga rus tilida muvaffaqiyatli nutq qobiliyati rivojlanishida yordam beradi.

Kalit so'zlar: Chet tili, kommunikatsiya, lug'at, intensive, intonatsiya, talaffuz, grammatika, o'qish.

Suhbat qilish jarayonida nutq ravon tushunarli bo'lishi kerak. Insonlar bir-birlarini tushunish uchun muloqot shakli ya'ni nutq jarayoni oson so'zlashuv tizimidan foydalanish samaralidir. Bu mavzu biz uchun global va qiziq. Shunday ekan e'tiborimizni nutqning ma'nosiga qaratmoqchimiz:

Nutq-ma'lum qoidalar asosida yaratilgan til tuzilmalari orqali odamlar o'rtasida tarixan shakllangan muloqot shakli. Nutq jarayoni, bir tomondan, til (nutq) vositalari orqali fikrni shakllantirish, ikkinchi tomondan, til tuzilmalarini idrok etish va ularni tushunishni o'z ichiga oladi. Nutq og'zaki muloqot hisoblanadi. Shunday qilib, nutq psixolingvistik jarayon, inson tillari mavjudligining og'zaki shaklidir. Insonning o'tmishda ham, hozirgi paytda ham umuminsoniy tajribasidan foydalanishga imkon bergan eng muhim yutug'i mehnat faoliyati asosida rivojlangan nutq aloqasi edi. Nutq harakatdagi tildir .

Maqola, rus tili o'rganuvchilariga rus tilini amalga oshirish va nutq qobiliyati oshirishda qanday usullar va resurslardan foydalanish kerakligini tushuntiradi. Bu esa talaffuz va intonatsiya, so'zlar va gaplar, grammatika, so'z tartibi, gaplar va sintaksisni o'rganish, ko'ngil ochish va amaliy mashg'ulotlarga e'tibor berishni talab qiladi. Maqola umumiy ko'rsatmalarni taqdim etadi va rus tili o'qitish sohasidagi tadqiqotlar, o'qituvchi tajribalari va pedagogik amaliyotlar asosida shakllantirilganligi ko'rsatiladi. Bu asoslar o'rganuvchilarni rus tili o'rganish jarayonida yo'l-yo'riqnoma sifatida yordam berishi kutiladi.

Rus tili o'rganuvchilarining og'zaki nutq qobiliyatini shakillantirish asoslari quyidagilar bo'lishi mumkin:

Intensiv amaliyot: Og'zaki nutq qobiliyati o'rganish uchun intensiv amaliyotning katta ahamiyati bor. Bu, kelajakda qobiliyatingizni rivojlantirishga yordam beradigan vaqtni o'tkazishga o'xshashdir. Rus tilini dagi ovoz, intonatsiya, ritm va sadoqatning muhim elementlarini o'rganish uchun kunda bir necha soatlik davomiy mashqlar o'tkazish juda muhimdir.

Lug'at bilan ishlash: Lug'at rus tili so'zlarini o'rganish uchun asosiy qo'llanma bo'lib, so'zlar, ularning tarjimalari va shakllari haqida ma'lumotlar o'z ichiga oladi. Lug'at bilan ishlash yordamida yangi so'zlar o'rganiladi va ularning to'g'ri tarzda qo'llanilishini o'rganishga yordam beradi.

Qo'shma o'qish materiallari bilan ishlash: Rus tilini o'rganish uchun muhim bo'lgan qo'shma o'qish materiallari mavjud. Bu materiallar orqali ovozli tarjimalar, dialoglar, maqollar va rus tilidagi adabiy qahramonlarning kitoblarini o'qish orqali og'zaki nutq qobiliyatini rivojlantirish mumkin.

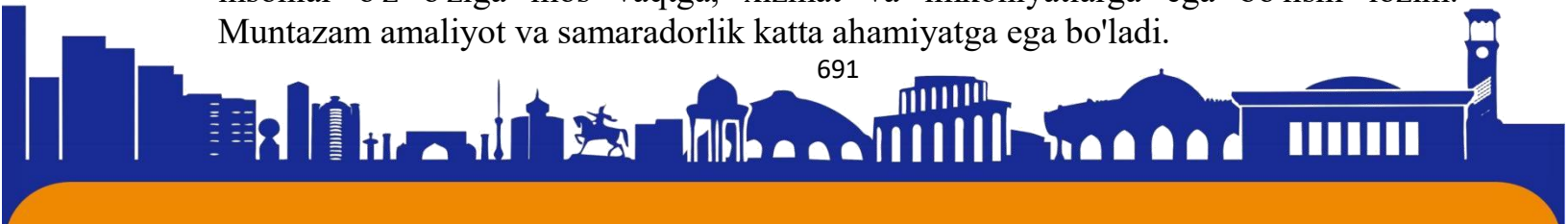
Kommunikatsiya: Rus tili o'rganuvchilari uchun tashqi o'zaro munosabatlar muhimdir. Bu, rus tili bilan gaplashish uchun real hayotda amalga oshiriladigan ma'lum bir muloqotda hamda virtual platformalarda muhitda amalga oshiriladigan muloqotlarda o'z qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon beradi.

Rus tilida gapirishni tinglash: Rus tili ko'rgan va tinglanganligini sinash juda muhimdir. Rus tilida gapirilayotgan audio materiallar, qo'shma videolar, podcastlar, radiodasturlar kabi manbalar orqali rus tilida gapirishni tinglash va tushunish imkoniyatlarini oshiradi.

Grammatika va so'zlash: Rus tilidagi grammatika qoidalari va so'zlashni o'rganish juda muhimdir. Bu qoidalarni o'rganib, so'zlash qo'llanmalaridan foydalanish va grammatika bilan bog'liq mashqlarni bajargan holda o'zining nutq qobiliyatini rivojlantirish mumkin.

O'zlashtirilgan mashqlar: Rus tilini o'rganish uchun o'zlashtirilgan mashqlar tuzish hamda o'zlashtirilgan gapirish tajribasi olish juda muhimdir. Ushbu mashqlar orqali o'rgangan materiallarni mustahkamlash, o'z qobiliyatlarini tekshirish va o'zlashtirishning o'zlashtirilishi, tarzida foydalanishni o'rganish mumkin.

Bu asoslar rus tili o'rganish uchun umumiy tavsiyalar bo'lib, o'rganish jarayonida insonlar o'z o'ziga mos vaqtga, xizmat va imkoniyatlarga ega bo'lishi lozim. Muntazam amaliyot va samaradorlik katta ahamiyatga ega bo'ladi.

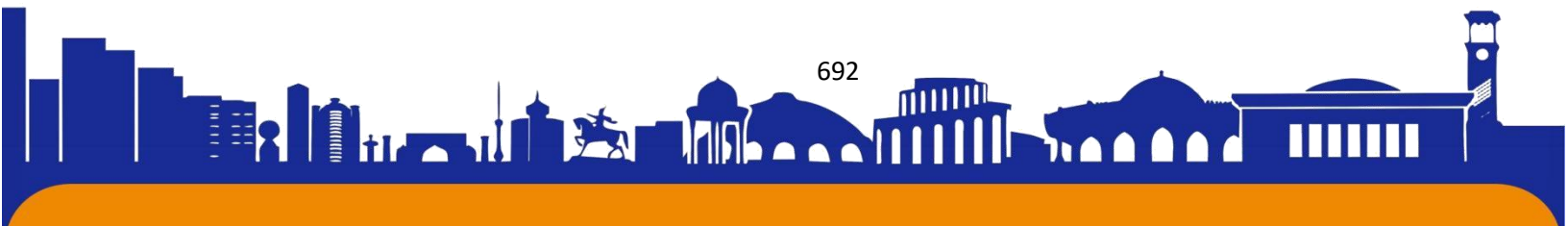

O'qish nutq faoliyatining o'ziga xos xususiyatlariga ega turlaridan biridir. Zamonaviy jamiyat hayotida bilim va muloqot vositasi sifatida o'qish muhim rol o'ynaydi. O'qish – yozma matnni idrok etish va tushunish bilan bog'liq bo'lgan nutq faoliyatining retseptiv turi. O'qish shaxsning kommunikativ va ijtimoiy faoliyatining tarkibiy qismi bo'lib, unda muloqot shakllaridan biri - yozma shaklni ta'minlaydi. O'qishning maqsadi axborotni qabul qilish va qayta ishlash bo'lganligi sababli, ona tilini o'rgatishda bu maqsad grafik belgilar yordamida kodlangan nutq xabaridan ma'lumot olish qobiliyatini rivojlantirishga aylanadi. O'qish jarayonida grafik belgilarni dekodlash va ularni aqliy tasvirlarga tarjima qilish sodir bo'ladi.

O'qish texnikasini o'rganish yozma matnni idrok etish (idrok - hissiy idrok etish, voqelik ob'ektlarini hislar orqali ongda aks ettirish) bilan ishlashni ta'minlaydigan ko'nikma va qobiliyatlarni rivojlantirish bilan bog'liq: grafik belgilarni idrok etish va ularning ma'lum bir nisbat bilan bog'liqligi. ma'nosi. Ta'kidlanishicha, o'qishga o'tayotganda talaba artikulyatsiya, intonatsiyada xatolarga yo'l qo'yadi, og'zaki nutqda buni qilmaydi. Bu xatolar alfavit signallarini solishtirish va ularni tovushlarga aylantirish qiyinligi bilan izohlanadi. Bundan tashqari, katta tarmoqli kengligi va ega bo'lgan vizual kanalni kiritish

O'qish tezligini oshirish uchun "surish", o'qish paytida ko'rish maydonini oshirish zarurati sekin o'qishning sabablari hisoblanadi. O'qish texnikasining ko'nikma va malakalari kirish-fonetik-grammatik (yoki - ikki tillilar uchun - propedevtik) kurs davomida shakllanadi va bo'g'inlarni, so'zlarni va boshqalarni to'g'ri talaffuz qilish bilan bog'liq. Ovoz chiqarib o'qiyotganda va ichkarida gapirganda. Ularning shakllanish jarayoni grafik-fonema moslashuvlarini o'zlashtirish va nutq faoliyatining boshqa turlarini o'zgartirish bilan parallel ravishda davom etadi. Mashqlar tobora murakkablashib borayotgan elementlarni talaffuz qilishga asoslangan: harflar, harf birikmalari, so'zlar, sintagmalar, jumlar, mikromatnlar. So'z darajasidan boshlab, siz elementlarning reytingini aytilgan ma'noni o'rnatish bilan birlashtirishingiz kerak. O'qish texnikasining eng muhim ko'rsatkichi uning tezligi bo'lib, unga o'qitishda baland ovozda o'qish ulushini kamaytirish orqali erishish mumkin.

Aslini olganda mavzu doirasi juda keng, ammo xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, yangi geosiyosiy sharoitlarda rus tilini chet tili sifatida o'qitish metodikasi milliy maktablarda rus tilini o'qitish (va tarbiyalash) nazariyasidagi ishlanmalarga asoslangan holda shakllantirilmoqda. Tajriba yaqin kelajakda ushbu nazariya va usullarning uzluksizligi va bir-birini to'ldirishini ko'rsatishi kerak.

Bo'lajak o'qituvchilarda rus tilini chet tili sifatida o'qitishning metodik nazariyasi haqida uning asosiy fanlari: pedagogika, psixologiya, tilshunoslik, sotsiologiya, madaniyatshunoslik nuqtai nazaridan bilim, g'oyalarni shakllantirish, shuningdek, lingvodidaktika, grammatika, leksikologiya haqidagi bilimlarni shakllantirish muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jumanova D.R., Rus tili kursi amaliyoti, o`quv qo`llanma –T 2014-123 b
2. Mitrofanova, O.D. Traditional and new in the methodology of teaching Russian as a foreign language In: A. N. Shchukin (ed.-comp.) Language and culture in a philological university. Actual problems of study and teaching: Collection of scientific papers. Moscow: GIRYA them. A. S. Pushkin; Filomatis. 2006.
3. Баданина, И.В. Изучение актуальных процессов грамматики современного русского языка в иностранной аудитории / И.В. Баданина. – М., 2005.
4. Баяманова Р.Г. Организация коммуникативного ориентированного урока русского языка. Учебно-методическое пособие. Караганда, 2006.
5. Гойхман О.Я., Надеина Т.М. Речевая коммуникация: Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 2007.
6. Костомаров В.Т., Митрофанова О.Д. Методическое руководство для преподавателей русского языка иностранцам. М., 1976; 4-е изд., испр.— М., 1988.